

Bistřický, Jan

Na okraji glos k olomouckým otázkám

Archaeologia historica. 1986, vol. 11, iss. [1], pp. 111-116

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139612>

Access Date: 13. 12. 2024

Version: 20241004

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Na okraji glos k olomouckým otázkám

JAN BISTRICKÝ

V diskusním příspěvku L. Konečného jsem častokrát volán k zodpovědnosti za určitá řešení, k nimž jsem dospěl při zkoumání problematiky nejstarších olomouckých dějin. Pokládám proto za svou povinnost blíže vyložit a odůvodnit některá svá stanoviska. Konečného text není vybaven poznámkovým aparátém a autor slíbil své vývody rozvést v širěji koncipovaném pojednání. Omezují se proto také jen na hlavní věci. Stranou ponechávám některé otázky, na něž mám sice také odlišný názor, ale vyjádření k nim přenechávám povolanejším – historikům umění a lingvistům. To se týká především datování olomouckého paláce nebo výkladu v třetím bodě Konečného příspěvku.

1. Společný život kapituly

Bádání o společném životě kapituly u sv. Václava v Olomouci není ještě zdaleka ukončeno. Na jiném místě tohoto sborníku jsem shrnul základní vědomosti, které o něm máme. Zavedení společného života souhlasí s obecnými tendencemi v církvi a také zánik se zhruba kryje se všeobecným úpadkem *vitae communis*, jak k němu došlo na konci 12. a ve 13. století. Souvisí se zaváděním samosprávy kapitul, pořizováním jejich vlastních pečetí, zvyšováním jejich podílu na diecézní správě, získáváním práva biskupské volby, rozdělováním doposud společného majetku.¹ Se všemi těmito jevy se v Olomouci setkáváme právě na počátku 13. století.

Z listu papeže Inocence III. z 4. 4. 1207² můžeme vyvodit pouze tolik, že v okamžiku, kdy si biskup stěžoval, bydleli kanovníci vně nové zdi, kterou zeměpán obehnal kostel. Kde a jak dlouho to bylo, papežský list nic neříká.

Princeps terre v papežském listě z r. 1207 nemůže být totožný s markrabětem Vladislavem Jindřichem, jak soudil V. Richter a jak to po něm opakovali další badatelé.^{2a} Podnikatelem všech zeměpanských staveb v Olomouci na počátku 13. století musel být nezbytně přímo král Přemysl Otakar I, který byl po vyměření olomouckých Přemyslovců asi od r. 1201 přímým a jediným správcem bývalého olomouckého údělu, zvaného nyní knížectvím olomouckým nebo moravským. Ke sjednocení tohoto moravského knížectví s moravským markrabstvím Vladislava Jindřicha, omezujícím se do té doby jen na území bývalých údělů brněnského a znojemského, došlo až někdy těsně před rokem 1213.^{2b} Richter také neprávem uvedl přestavbu hradu do souvislosti s požárem katedrály sv. Václava r. 1204. Podnětem této přestavby bylo spíš převzetí přímé správy Olomoucka Přemyslem I. a s tím související nová organizace správy r. 1201.

Vyměření olomouckých Přemyslovců bylo začátkem ústupu zeměpána z prostoru hradu, v žádném případě však neznamenalo jeho přeměnu na převážně biskupský. O tom svědčí mj. i zmíněný spor o přístup do kostela z r. 1207. Na místo zeměpána, který v Olomouci trvale nesídlil, vstoupily orgány provincionální správy.

Nevím, jak Konečný dospěl k datu 1137 jako termínu ante quem svěcení krypty, když horní kostel byl prokazatelně vysvěcen už 30. 6. 1131. Patrocinium sv. Václava dostal do vínku určitě už od svého zakladatele Svatopluka a datum svěcení krypty stálo patrně blíže datu založení než termínu konečného vysvěcení kostela.

2. Hrádek v Olomouci

Nejsem vynálezcem lokalizace Nového hrádku resp. Hrádku na okraj předhradí. Zásluha o to náleží V. Nešporovi.³ Sám jsem přispěl pouze výkladem dalších tří listinných dokladů o něm z let 1233, 1239 a 1251, které Richterovi i Nešporovi unikly.⁴ Konečného pochybnost, zda se listina z r. 1233 netýká Hradce u Opavy, není na místě. Hrádek měl pozemek v Drozdovicích, dnes součásti Prostějova. Není myslitelné, aby majetek hradu Hradce u Opavy ležel v obvodu jiného hradu, v daném případě olomouckého.

Richter napsal o Novém hrádku toto: „Údaje listin lze vyložit asi tak, že markrabí Vladislav Jindřich pojal zřejmě úmysl zrušit původní velký románský hrad, jenž se skládal z vnitřního hradu a rozsáhlého předhradí, a nahradil jej prostorově menším hradem nově opevněným, zaujímavějším již jen prvotní vnitřní hrad a nazvaným nyní Nový hrádek.“⁵ Jsem přesvědčen o tom, že by Richter sám ze své věty poslední čtyři slova vypustil, kdyby znal listinu z r. 1239. Z jejího textu totiž zcela jednoznačně vyplývá, že objekt, který panovník zrušil a nahradil nově opevněným a prostorově menším hradem, se nadále nazýval olomouckým hradem (*castrum Olomucense*) a vedle něho existoval jiný objekt, který se r. 1213 nazýval Nový hrádek a r. 1239 už jenom Hrádek (*Gradech*). Oba dva jsou jmenovány jako rozdílné v jednom jediném dokumentu vedle sebe, takže jejich vzájemná totožnost je naprosto vyloučena.⁶ Toto rozlišení hradu a Hrádku, doložené původním pramenem, bylo důvodem, proč jsem se přiklonil spíše k lokalizaci Nešporově, který položil Hrádek mimo areál vnitřního hradu.

Naše nové doklady samy o sobě lokalizaci Hrádku vyřešit nemohou, jsou však základním kritériem při rozhodování, který výklad klíčové věty z listiny biskupa Roberta pro augustiniánky u sv. Petra z r. 1213 *Insuper quandam aream adjacentem claustro in Nowygradek, que extenditur usque in Morawam, eis addidimus simul cum molendino, quod curie nostre aliquando deserviebat*⁷ je možný a který nikoliv. Identifikaci Hrádku s hradem vylučuje listina z r. 1239. Potíže si však přivodil i Nešpor, když, aby nějak vysvětlil spojení Hrádku s klášteřem (*claustro in Nowygradek*), přestěhoval kanovnickou kapitulu od dómu sv. Václava do Wurmovy ulice, což je samozřejmě nepřijatelné. Nabízí se nám ještě jedno vysvětlení, že v Olomouci existoval klášter, který se jmenoval Nový hrádek. Zamítneme-li i toto řešení, poněvadž o takovém klášteři nemáme žádné další informace a naopak ze všech dokladů je zřejmé, že Hrádek byl hrad a nikoliv klášter, listina z r. 1233 ho dokonce výslovně nazývá *castrum Gradechense*, zbývají nám už jenom dvě možnosti. Buď budeme předpokládat, že pisar listiny udělal chybu a opravíme ve shodě s formulací listiny z r. 1233 *clastrum* na *castrum*, jak jsem to už navrhl, nebo budeme muset *clastrum* vztáhnout ke klášteři sv. Petra, jemuž je listina určena. Neznám totiž ani jediný případ, aby v nějaké listině nespécifikovaný termín *clastrum*, *monasterium*, *domus*, *ecclesia* či pod. znamenal jiný ústav než ten, o němž se tu již mluvilo. Jestliže se v listině hovoří o několika institucích, je každá z nich pokaždé přesně určena, aby nemohlo dojít k záměně. Pokud nepřijmeme navrženou opravu, budeme muset připustit, že Hrádek stával v blízkosti kostela sv. Petra a klášter byl umístěn v jeho areálu.

Pro svou lokalizaci uvedl Nešpor závažné důvody. Poslední zástavní držitelé

zbytku zeměpanského nemovitého majetku v Olomouci Mikuláš a Barbora z Bystřice měli v letech 1534–35 zástavní listy na okrouhlou věž, purkrabský dům a jiný purkrabský dům na „přikopě“, (dnes třída 1. máje na Předhradí), k němuž patřila zahrada, která u toho domu jest, a to na gruntu příslušejícím kdysi klášteru sv. Jakuba, což by mohl být pozemek, který hledáme. Purkrabský dům na přikopě Nešpor ztotožnil s objekty čp. 16 a 15 na předhradí, což je dnešní dům na nároží Wurmovy ulice a třídy 1. máje, někdejší zemská soudnice, která dala celé ulici název Landrichterei, a druhý na třídě 1. máje, ležící přímo proti Hradské bráně.

Při úvahách o umístění Hrádku hraje závažnou roli také poloha pozemku, který k němu měl přiléhat. Určit polohu také tohoto pozemku není tak nesnadné, poněvadž součástí celého daru byl také mlýn, nepochybně totožný s tzv. Jakubským, který stál při dnešním Mlýnském potoce až do r. 1909 přímo pod bývalým klášterem augustiniánek sv. Petra zvaným od konce 60. let 13. století sv. Jakuba v dnešních Bezručových sadech poblíž místa, kde jsou dnes umístěny barokní sochy čtyř Herkulů. O pozemku máme další zprávy, které upřesňují jeho polohu i rozsah. Tak r. 1262 pronajaly augustiniánky emfiteutickým právem tento mlýn pod horou sv. Petra měšťanovi Jindřichovi s ostrovem mezi dvěma vodními toky, na němž může nájemce zřídit další mlýn.⁸ Ještě víc se dozvíme ze dvou listin vzniklých přibližně ve stejné době, a to z falza na jméno Václava II. údajně z r. 1299⁹ a listiny olomoucké městské rady z r. 1327.¹⁰ Při řece Moravě už tehdy stály dva mlýny. První fungující přímo pod klášterem, tedy Jakubský, a druhý pustý měšťana Jindřicha, po němž byly tehdy ještě patrné stopy pod stavidem mlýna prvního. Mlýny byly oba na klášterním pozemku, který zaujímal oba břehy Moravy počínaje od hradu (*incipiendo sub castro*) a konče pod burgem sv. Blažeje. Pojem Morava (*Moraua, fluvius Moraue*) tu znamená Moravici, dnešní Mlýnský potok protékající Bezručovými sady a nikoliv hlavní tok Moravy. S označením Moravice jménem Morava se pak setkáme ještě v dalších dokladech z r. 1348¹¹ a 1369.¹² To znamená, že *usque in Moravam* listiny z r. 1213 nejen nemusíme, ale ani nemůžeme vykládat tak, že inkriminovaný pozemek sahal až k hlavnímu toku Moravy. Jedním z toků, které ohraničovaly ostrov r. 1262 je Moravice. Druhým, jak je patrné ze starších olomouckých plánů, bylo dnes zaniklé druhé rameno Moravice, obtáčeající zhruba prostor kolem dnešní korunní pevnůstky, kde ležela později osada Závodí.

Z toho, co jsme zjistili o klášterním pozemku vyplývá, že Hrádek mohl stát jak na přikopě, kam ho umístil Nešpor, tak i na kopci sv. Petra u kláštera augustiniánek. Majetková příslušnost k purkrabství a pozdější využití pro zemskou soudnici, které logicky vysvětluje, co se s ním stalo po polovině 13. století, kdy se začaly formovat zemské stavovské orgány, favorizuje Nešporovo řešení. S definitivní platností by však mohl rozhodnout jenom archeologický rýč.

Starý románský hrad plnil dvojedinou funkci jako sídlo knížat a zároveň středisko správy. Obnovený hrad si ponechal jenom druhou z nich. První garnitura úředníků s komorníkem a kastelánem, zvaným od r. 1233 většinou purkrabím, se objevuje na scéně poprvé v r. 1201, tedy ještě předtím, než se vyřizovala stížnost biskupa Roberta na královskou zeď. Rok 1207 by tedy mohl být rokem dokončení přestavby olomouckého hradu, k němuž vedle hradeb patřily také kulatá věž a purkrabské stavení. Odlišná funkce hradu a Hrádku a jeho úzký vztah k zeměpánovi vyplývají jasně z listiny z r. 1239.

K lokalizaci Hrádku ke klášteru Hradisku by už nebylo třeba se vracet, kdyby se Konečného argumentace neopírala ještě o další předpoklady, s nimiž nelze souhlasit. O jakémsi hrádku na Hradisku píší až pozdní kronikáři Tetzl a Siebeneicher, vývody humanistického poety Sibuta o hradu pod strmou skálou směrem k hvězdám Velkého vozu mají asi stejnou váhu jako jeho o několik stránek zpět uvedená etymologie jména Olomouc od Gaia Iulia Caesar. Výklad přívlasktu

„nový“ jako „obnovený“ je tak násilný a krkolomný, že může sotva být brán vážně, zejména když tu máme přirozené vysvětlení, že objekt, který se začal stavět někdy po roce 1201, byl roku 1213 ještě nový. V letech 1233, 1239 a 1251 už nový nebyl, a proto přívlastek z pojmenování zmizel.

Doposud nebyla provedena podrobná analýza popisu hranic majetku kláštera Hradiska mezi městem a klášteřem, který obsahuje falešná listina Václava I. údajně z r. 1249, vzniklá krátce před rokem 1275.¹³ Při jejím pozorném čtení však můžeme i tak poněkud upřesnit polohu místa Pregem, z něhož Konečný vyvozuje dalekosáhlé závěry. Listina označuje za majetek kláštera vodní toky: řeku Moravicí od Řepčína a Hejčína až potok Zesník či Sezník, který podtéká pod městský most a teprve za ním se připojuje k řekám Moravě a Bystřici už odtékajícím (*coniungitur fluminibus Moraue et Bistrice per descensum*), tedy na jejich vzájemném soutoku nebo dokonce těsně pod ním. Odtud náleží klášteru řeka Morava od místa zvaného Pregem směrem proti proudu k místu zvanému jezero a od jezera opět na sever kolem kláštera do Černovíra a Sřtěně. Místo Pregem tedy leželo jižně od kláštera v těsném sousedství soutoku Moravy s Bystřicí, nejspíš však přímo na něm. Na místě jezera možná později vznikly rybníky, které byly pod klášteřem ještě v roce 1700.¹⁴ Hájecká struha, vytékající z Moravy v místě Pregem, tekla k východu rovněž pod klášteřem (*sub eodem claustro*).

Při interpretaci této listiny je zcela nezbytné vycházet z latinského znění jejího domnělého originálu, psaného před rokem 1275, a jen s největší obezřetností zacházet s českým překladem 16. století, který je neúplný a ne zcela spolehlivý.¹⁵ Přímo v popisu místa Pregem chybí zásadní informace o tom, že potok Zesník nejprve podtéká pod městským mostem a teprve pak přitéká k soutoku Moravy a Bystřice. Překladatel zcela v rozporu s latinským zněním také napsal, že se tento potok skonává v řece Bystřici, což je zcela nemožné, poněvadž teče z pravé strany a musel by nejdřív nějakým způsobem překonat hlavní tok Moravy. Nelze zatím také spolehlivě rozhodnout, které z uvedených lokalit pojmenoval česky podle skutečnosti, které názvy znal z autopsie a které už mu nic neřikaly a tak je jenom zčeštil. Jako příklad této druhé možnosti lze uvést potok Zesník, který překladatel nazval třemi různými jmény: Sečtné, Seznice a Sezník. Je sporné, kam náleží Pregem. Pokud vzal překladatel český ekvivalent příjmem ze skutečnosti, mohlo by případně jít o soutok, místo, kde jeden tok přejímá vodu druhého.¹⁶

V obou zakládacích listinách hradiského kláštera z r. 1078 Oty s Eufemií a Vratislavově se klášter shodně nazývá sv. Štěpána a umísťuje do olomouckého podhradí.¹⁷ O nějakém hradisku, ačkoliv tu k tomu byla výborná příležitost, není v žádné z listin ani zmínka. Teprve 50 let po založení kláštera r. 1126 se poprvé objevuje termín *Gradisch*.¹⁸ Zdá se tedy, že nejprve byl v tomto místě postaven klášter sv. Štěpána a teprve potom tu vzniklo nějaké hradisko, pokud se tak nezačalo říkat klášteřu podle způsobu, jakým byl postaven. To by bylo zcela v souladu s výsledky dosavadních archeologických průzkumů, které tu nenašly starší materiál než z doby vzniku kláštera.

3. Charakter předhradí

Zbudování Hrádku a sekularizace kapituly náležejí až na počátek 13. století a nejsou tedy faktory, které předurčily kupecko-řemeslnický charakter předhradí. Utváření tohoto charakteru leží mnohem hlouběji v minulosti a vyplynulo z postavení předhradí vůči vnitřnímu hradu a hlavní cestě, procházející přechodem přes řeku Moravu. Hlavní cesta nepochybně od samého začátku sledovala zhruba západovýchodní směr a vytvořila osu půdorysu historického jádra Olomouce. Lze si jen ztěžít představit, že by hrad a předhradí ležely zcela stranou této komunikace.

Řemeslnický a kupecký živel jsou na předhradí doloženy také archeologicky.¹⁹

O předpokládaném pohybu na předhradí, směřujícím k jeho urbanizaci, máme četné konkrétní doklady. Je to kupř. kostel P. Marie na Předhradí, měšťanský špitál sv. Ducha, minoritský klášter a listinné svědectví o vynuceném předání fojtových městišť na předhradí kanovníkům.

Kostel P. Marie nahradil sv. Petra, který byl před rokem 1213 přeměněn na konventní kostel augustiniánek. Byl od samého počátku farní, což znamená, že v době jeho vzniku nebo možná už něco předtím se na předhradí vytvořila větší koncentrace obyvatelstva. Okolní předměstské osady měly každá svůj kostel a kanovníci a jiní příslušníci církve k farníkům P. Marie nepatřili. Špitál jako ubytovací zařízení pro poutníky a kupce je městskou záležitostí a vznikl právě v klíčovém místě při komunikačním uzlu. K městskému prostředí náleží i minoritský klášter, jehož vznik v Olomouci můžeme položit už asi do konce 30. let 13. století. Konečně je tu ještě zeměpanský příkaz k předání fojtových parcel u kanovníckých kurií dvěma panovníkovým kaplanům k vybudování jejich kanovníckých dvorců. Tento případ jasně naznačuje, že kapitula projevovala snahu vytlačit měšťanský živel z předhradí.

Souběh cest, špitál, minoritský klášter a ještě farní kostel P. Marie kolem dodnes dochovaného volného prostranství vede zcela logicky k závěru, že právě zde bylo předměstské olomoucké tržiště. Předpokládaný vznik kostela P. Marie koncem prvního nebo počátkem druhého decenia 13. století však naznačuje, že tržiště, ležící v tu dobu zpravidla blízko kostela (německý termín *Messe*, znamenající mši a zároveň trh) možná nebylo v tomto místě starší než kostel. Pak se však vnučuje otázka, kde mohlo být předtím. V první řadě muselo být umístěno tam, kde se soustřeďovaly všechny cesty, vedoucí přes Olomouc a nikoliv jen na jedné z nich, kupř. u sv. Blažeje nebo v kterékoliv z dalších v Olomouci dosud předpokládaných předměstských osad, které leží každá na jedné za předhradím se větvicích cest. Tržiště bylo knížecí a mohlo tedy ležet jen na půdě, která prokazatelně patřila zeměpánovi, nikoli kupř. na pozemku při kostele sv. Mořice, náležejícím nejprve Gothardovi a Saranovi, pak klášteru Hradisku a posléze až do r. 1248 biskupství a kapitule.²⁰ Myslím, že nebudeme moci zcela vyloučit možnost, že od kostela sv. Petra nebylo k P. Marii přeneseno pouze farní právo, ale i tržiště.

Poznámky

- 1 Srv. kupř. Feine, H. E.: *Kirchliche Rechtsgeschichte I.* Weimar 1955, s. 334–339.
- 2 CDB II, 61, č. 66.
- 2a V. Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha–Brno 1959, s. 87.
- 2b R. Horna, *K dějinám centralizace Moravy na začátku XIII. století*, Bratislava 1929; J. Kejř, *O tzv. bezprostřední podřízenosti Moravy říši*, Sborník archivních prací 28, 1978, str. 254–256.
- 3 Nešpor, V.: *Kde byl v Olomouci Nový hrádek*. *Střední Morava* 2, 1968, s. 77–81.
- 4 Bistrický, J.: *Dva příspěvky k dějinám Olomouce ve 13. století*. *Sborník památkové péče v Severomoravském kraji* 4, 1979, s. 109–127.
- 5 Richter, V.: *Raněstředověká Olomouc*, s. 88.
- 6 CDB III, 280, č. 214.
- 7 CDB II, 100, č. 106.
- 8 CDB V, 536, č. 361.
- 9 CDM V, 115, č. 111.
- 10 CDM VI, 290, č. 375.
- 11 CDM VII, 619, č. 858.
- 12 CDM X, 91, č. 69.
- 13 CDB IV, 227, č. 171.
- 14 Srv. reprodukci starého vyobrazení u Richtera, *Raněstředověká Olomouc*, tab. I.
- 15 Konečný si asi nevyložil správně to, co o českém překladu říká Dušková v Šebánek, J.–Dušková, S.: *Kritický komentář k moravskému diplomatům*. Praha 1952, s. 102–106, která sice

uvazuje o možnosti, že překlad s datem 1233 vycházel z jiného staršího základu, nakonec však dospívá k závěru, že žádná pravá Václavova listina na Hejčín neexistovala a že tedy prvním a základním textem je domnělý originál. To vyplývá také z hodnocení v záhlavní poznámce při otisku v CDB IV, 277, č. 171.

16 Nezávazný nápad lingvisty M. Komárka.

17 CDB I, 82, č. 79 má prope urbem, CDB I, 85, č. 80 in suburbio Olomucensis civitatis.

18 CDB I, 110, č. 110.

19 Bláha, J.: Přehled důležitějších záchranných akcí oddělení historicko-archeologického průzkumu při OSSPPOP v Olomouci za rok 1979. Okresní archiv v Olomouci 1979, s. 115; Michna, P.: K utváření raněstředověké Moravy. ČSČH XXX. 1982, s. 735–736; Dohnal, V.: Raněstředověké osídlení a počátky hradu v Olomouci. Čas. slezského muzea, B 34, 1985, s. 106.

20 Počátky kostela sv. Mořice spadají asi do doby pontifikátu biskupa Jana I., tj. do let 1063 až 1085. Zásluhou Jos. Matzkeho víme, že úmrtí tohoto biskupa zaznamenaly k 25. 11. nekrology dvou bavorských klášterů v Niederalteichu a v Tegernsee, a to první formou *obiit Joannes episcopus de congregatione nostra*, druhý *obiit Johannes episcopus a sancto Mauritio*. Matzke však nesprávně vztáhl údaj z Tegernsee ke sv. Mořici v Olomouci, ačkoliv se nepochybně týká kláštera v Niederalteichu, který byl sv. Mořici zasvěcen. Věc tedy vypadá nejspíš tak, že biskup Jan byl původně mnichem v Niederalteichu, pak přišel na Břevnov a odsud jej povolal Vratislav II. na stolec do Olomouce – nikoliv ke sv. Mořici, jak si myslil Matzke, ale přirozeně ke sv. Petru. Jako niederaltašský mnich měl nejlepší možnost jak získat ostatky v našich krajích neobvyklého světce pro nový kostel v Olomouci. Nebyl jeho zakladatelem, ale nejspíše světitelem.

Zusammenfassung

Am Rande der Glossen zu Olmützer Fragen

Der Aufsatz berührt einige Fragen aus der ältesten Geschichte von Olmouc (Olmütz), die L. Konečný im vorhergehenden Diskussionsbeitrag behandelt, und konzentriert sich vor allem auf zwei Probleme: 1. die Lokalisierung des sogenannten Nový hrádek (dtsh.: Neues Burglein) und 2. den Charakter und die Stellung der Olmützer Vorburg.

1. Der Nový hrádek bzw. bloß Hrádek genannte, urkundlich in den Jahren 1213, 1233, 1239 und 1251 belegte Burg war mit der nach dem Jahr 1201 umgebauten Olmützer Burg nicht identisch, wie V. Richter in seinem Buch Raněstředověká Olmouc (Das frühmittelalterliche Olmütz) vermutet, und lag nicht einmal bei dem Kloster Hradisko nordöstlich von Olmütz, wie Konečný annimmt, sondern stellte einen zwischen den Jahren 1201–1213 neu gebauten Burg des Landeskerrens vor. Nach dem Jahr 1213 war er bereits nicht mehr neu und wird in den Jahren 1233, 1239 und 1251 Hrádek (Burglein) genannt. Er stand am Rand der Vorburg und wurde in der zweiten Hälfte des 13. Jahrhunderts zum Sitz des ständischen Landgerichtshofs, nach dem die heutige, die einstige Burg und Vorburg trennende Straße des 1. Mai Landrichterei genannt wurde. In der Urkunde aus dem Jahr 1239 werden die Olmützer Burg und Hrádek nebeneinander als unterschiedliche Objekte erwähnt, weshalb man zwischen ihnen in keinem Fall ein Gleichheitszeichen setzen darf.

Die Lokalisierung des Hrádek genannten Objekts hängt vor allem von der Lage jenes Grundstücks ab, das im Sinn der Urkunde aus dem Jahr 1213 unmittelbar benachbart war. Zu diesem Grundstück gehörte auch eine Mühle, deren genaue Lage im heutigen Park Bezručovy sady bekannt ist, so daß man das Objekt Hrádek in Olmütz nur im Raum der Vorburg zu suchen hat.

2. Die Nähe der Hauptkommunikation, die von der Furt über den Marchfluß führte, und deren Lage gegenüber der Innenburg bestimmten den Charakter der Vorburg als Handwerker- und Kaufmannssiedlung, wie er mindestens schon für das 11. und 12. Jahrhundert auch von archäologischen Funden belegt wird. Zu Beginn des 13. Jahrhunderts setzte hier ein Urbanisierungsprozeß ein. Es entstanden die neue Pfarrkirche Unserer lieben Frau, ein Kaufmanns-Hospital, das Minoritenkloster – alles um den bis zum heute náměstí Republiky (Platz der Republik) genannten freien Raum, wo von der Wende des ersten und zweiten Jahrzehnts bis in den Anfang der vierziger Jahre des 13. Jahrhunderts vor Entstehung der Stadt Olmütz der Marktplatz lag. Vorher war dieser vielleicht näher zur älteren Kirche St. Peter auf der Vorburg verschoben. Daß auf dem Gelände der Vorburg schließlich keine Stadt entstanden ist, war auf die Expansionslust der kirchlichen Institutionen, vor allem des Domkapitels zurückzuführen, die das bürgerliche Element von hier gegen Westen in den Raum der heutigen Stadt verdrängten.